

ВІДГУК

**офіційного опонента - доктора педагогічних наук, професора
Михаськової Марини Анатоліївни
на дисертацію Чжан Шенвень
«Формування стильової культури виконання музичних творів у майбутніх
учителів музичного мистецтва в процесі фахового навчання»,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії
в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)**

1. Актуальність теми дисертаційної роботи

Оновлення системи музично-педагогічної освіти в контексті модернізації законодавчої і нормативної бази фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва зумовлює потребу в удосконаленні підготовки майбутніх педагогів, їх виконавської культури. Ці обставини змусили віднаходити нові підходи до професійної підготовки, запроваджувати сучасні методи і прийоми формування стильової культури у зв'язку з активізацією уваги до культурологічних вимірів виконавської підготовки майбутніх фахівців. Тому, актуальність теми дисертації Чжан Шенвень є цілком очевидною.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконане відповідно до тематичного плану наукових досліджень кафедри педагогіки мистецтва та фортепіанного виконавства Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова і є складовою наукового напрямку з проблеми «Зміст, форми, методи та засоби удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів музики». Тему дослідження затверджено Вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол № 4 від 31 жовтня 2019 року).

3. Наукова новизна отриманих результатів дослідження.

Автором уперше введено у науковий обіг поняття «стильова культура виконання музичних творів вчителя музичного мистецтва», визначено її сутність, зміст, структуру, критерії та показники сформованості; розроблено методику формування стильової культури виконання музичних творів вчителя музичного мистецтва, що включає методологічні підходи, принципів засади,

педагогічні умови, методи, прийоми та етапи формування. Уточнено визначення категорії «індивідуальний виконавський стиль» як здатності до творчого самовиявлення музиканта у процесі відтворення в інтерпретації музичного твору стильової специфіки творчості композитора. Подальшого розвитку дістали зміст, форми, методи фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва у вищих закладах освіти.

Досягненню мети дослідження сприяла чітка побудова наукового апарату, який має всі необхідні елементи. Обрана стратегія і методи дослідження забезпечили реалізацію його завдань і отримання результатів як на теоретичному, так і методичному рівнях.

Наукова новизна результатів дослідження Чжан Шенвень та ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечується коректністю та відповідністю використаних методів дослідження висунутій меті та завданням; критичний та прискіпливий огляд значної за обсягом джерельної бази дозволив об'єктивно узагальнити здобутки педагогічної науки з проблем формування стильової культури виконання музичних творів майбутніх учителів музичного мистецтва та їх виконавської підготовки. Дотримання науково-методологічних засад організації дослідження дозволило здобувачу на належному науково-теоретичному рівнях вирішити завдання дослідження та досягнути поставленої мети.

4. Практичне значення результатів дослідження.

Практичне значення дисертаційного дослідження визначається застосуванням у системі фахової підготовки студентів в галузі музично-педагогічної освіти методики формування стильової культури виконання музичних творів майбутніх учителів музичного мистецтва, в удосконаленні навчальних програм з фахових дисциплін, розробці методичних посібників і навчальних курсів. Практичне значення можуть отримати навчальні завдання, вправи, методи, розроблені і застосовані в процесі дослідження.

5. Повнота викладення матеріалу дисертації в публікаціях

Основні теоретичні положення та висновки дисертаційного дослідження відображено у 6 публікаціях автора, з яких: 3 у фахових виданнях України

(категорії Б); 2 – у зарубіжних наукових виданнях (одна з них у журналі, індексованому Web of Science), 1 – апробаційного характеру.

6. Ступінь обґрунтованості наукових положень

Відповідно до мети дисертаційного дослідження, яка полягає у розробці, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці методики формування стильової культури виконання музичних творів майбутніх учителів музичного мистецтва, автором дослідження здійснено інтерпретацію основних понять наукового пошуку.

На особливу увагу заслуговує те, що у процесі дослідження автором вирішено низку завдань, зокрема, проаналізовано стан дослідженості проблеми стильового розвитку майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі фахової підготовки; визначено сутність, зміст, структуру стильової культури виконання музичних творів у майбутніх учителів музичного мистецтва; розроблено критерії, показники, рівні сформованості стильової культури виконання музичних творів у майбутніх учителів музичного мистецтва; визначено наукові підходи, педагогічні принципи, педагогічні умови, методи, прийоми та оптимальну послідовність формування стильової культури виконання музичних творів у майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахового навчання; експериментально перевірено поетапну методику формування стильової культури виконання музичних творів у майбутніх учителів музичного мистецтва.

Спираючись на аналіз попередніх наукових досліджень, Чжан Шенвень пропонує та обґрунтовує необхідність реалізації наукових підходів (особистісний, діяльнісний, компетентісний, герменевтичний, інтегративний), принципів (культурологічності, мотиваційно-пізнавальної активності, емпатійності, творчості, комунікативної зорієнтованості, індивідуалізації), педагогічних умов (систематичне збагачення стильової ерудиції майбутніх учителів музичного мистецтва на основі актуалізації музично-теоретичних знань студентів щодо багатогранності напрямів стильового розвитку мистецтва; активізація аналітико-оцінювальних чинників стильового опрацювання музичного навчального матеріалу, спрямовану як на визначення студентами

художньо-образних ознак стилю, так і на аналітичне оцінювання характерних стильових ознак музичної мови; забезпечення свободи індивідуально-творчого самовиявлення студентів з одночасним дотриманням стильової основи творчості композитора в процесі інтерпретації музичних творів, що орієнтує на відтворення у виконанні музики стильової специфіки твору крізь призму суб'єктивного сприймання стилю студентом-інтерпретатором; розширення практики художньо-виконавського спілкування з учнівською слухацькою аудиторією на стильовій основі як педагогічна умова передбачає активізацію у студентів готовності до застосування стильового підходу у художньо-виховній роботі зі школярами, оволодіння специфікою відтворення стильових особливостей творчості композитора у виконанні музики для дітей; спонукання студентів до самооцінювання результатів розвитку стильової культури виконання музичних творів, що спрямовано на стимулювання студентів до зіставлення характеристик реального відтворення стильової специфіки твору у власному виконанні із інтерпретаційно-стильовим його моделюванням).

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

Позитивно оцінюючи представлене дослідження варто зазначити, що аналіз рукопису дисертаційної роботи Чжан Шенвень показав, що вона є системним дослідженням теоретичних і методичних засад формування стильової культури виконання музичних творів у майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахового навчання. Дисертаційне дослідження відповідає чинним вимогам до наукових робіт, логіці та послідовності розкриття основних дослідницьких завдань. Назва роботи узгоджується з метою, відповідає змісту теоретичної частини та проведеного експериментального дослідження. Аналіз змісту дисертаційної роботи дає підстави стверджувати, що автором визначено понятійний апарат (об'єкт та мета), що дозволило чітко сформулювати завдання. Виходячи із зазначеного, є підстави класифікувати дисертаційне дослідження Чжан Шенвень як завершене педагогічне дослідження, що містить

нові наукові положення, має конкретне теоретичне і практичне значення та свідчить про уміння автора прогнозувати актуальні проблеми теорії і методики музично-педагогічної освіти й успішно працювати над їхнім розв'язанням.

Сформульовані в дисертації загальні висновки відображають належний рівень реалізації представлених у вступі мети і завдань роботи, а також вказують на перспективність подальших наукових досліджень.

7. Структура та зміст дисертації, її завершеність встановленим вимогам щодо оформлення.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, списку використаних джерел до кожного розділу, загальних висновків. Загальний обсяг дисертації становить 248 сторінок, з них 193 сторінки основного тексту, списки літератури складають 27 сторінок (255 найменувань). Робота містить 9 додатків на 32 сторінках, 12 таблиць та рисунків.

У **першому розділі** проаналізовано теоретичні основи дослідження проблеми формування стильової культури виконання музичних творів у майбутніх учителів музичного мистецтва, здійснено ретроспективний аналіз дефініції стильового підходу у теорії і практиці музичного навчання, сутності, змісту, компонентної структури стильової культури виконання музичних творів.

В **другому розділі** обґрунтовано організаційно-методичну модель формування стильової культури виконання музичних творів у майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фортепіанного навчання, розглянуто наукові підходи і педагогічні принципи, педагогічні умови і методи формування стильової культури виконання музичних творів у студентів.

В **третьому розділі** проведена дослідно-експериментальна робота з формування стильової культури виконання музичних творів у майбутніх учителів музичного мистецтва, апробована методика її формування.

Слід відзначити продуману й різнопланову методику проведення формувального експерименту, де автором дослідження обґрунтовані компоненти програми дій, практичні методи і прийоми, застосування яких інтенсифікує процес формування у студентів стильової культури виконання

музичних творів (ескізно-стильове опрацювання музичних творів, стильовий аналіз, стильові зіставлення, варіантно-стильова інтерпретація музичного твору, залучення майбутніх учителів до самостійного вибору педагогічно доцільного навчального шкільного репертуару різних стильових напрямів; створення “ стильових музичних колекцій ”, моделювання ситуацій практичної роботи студентів з юними слухачами на стильовій основі). Визначено етапи формування стильової культури виконання музичних творів студентів у процесі фахового навчання: інформативно-оцінювальний, інтерпретаційно-творчий, педагогічно-продуктивний, дотримання яких спрямовано на забезпечення оптимальної послідовності у становленні здатності студентів до пізнання, аналітичного осмислення, оцінювання стильових засад музичних творів, виявлення індивідуальних підходів у процесі стилевідповідної їхньої інтерпретації та до педагогічно-стильового опрацювання дитячого репертуару. Відчувається, що дисертант добре обізнаний у різноманітних виконавських методиках, має значний педагогічний досвід.

Чжан Шенвень в своїй дисертації виявив глибоке знання вже виконаних досліджень та критичний підхід до їх результатів, уміло врахував й творчо використав здобуті наукові дані. У цьому плані його дисертація є логічним продовженням та істотним доповненням пошуків, які велися й ведуться в обраному напрямі. Змістовні і цікаві додатки до дисертації вдало доповнюють і збагачують її зміст.

8. Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Однак, поряд із загальною позитивною оцінкою наукових здобутків дисертанта, вважаємо за доцільне висловити деякі зауваження, побажання і рекомендації:

1. Заслуговує на увагу визначення стильової культури виконання музичних творів в учителя музичного мистецтва, запропоноване дисертантом, а також здійснене в процесі дослідження структурування означеного феномена. Погоджуючись загалом із системною єдністю визначених компонентів музично-стильової культури, зауважимо, що пізнавально-когнітивний та комунікативно-педагогічний компоненти певною мірою «перегукуються»,

повторюючи ознаки кожного, оскільки педагогічна діяльність неодмінно передбачає і ґрунтується на пізнавальній діяльності.

Отже, прошу дати пояснення щодо необхідності виокремлення названих компонентів у структурі стильової культури виконання музичних творів.

2. Серед запропонованих Чжан Шеньвеном методів і прийомів звертає на себе увагу оригінальний метод ескізної-стильового опрацювання музичних творів як засіб формування у студентів стильової культури виконання музики. Але при цьому виникає сумнів, чи ж може стати ефективним у пізнанні композиторського стилю ескізне, тобто досить поверхове виконання твору. Чи не завадить ескізність виконання адекватності усвідомлення стильової основи музики, чи не спричинить такий спосіб ознайомлення з твором істотні помилки у пізнанні студентом стилю композитора?

3. Дослідження містить детальний аналіз результатів експериментальної роботи. Проте, логіка викладення отриманих даних здається нам у деяких моментах порушеною. Щодо змісту третього розділу необхідно зазначити, що в п.3.2 недостатньо висвітлена програма експерименту. Потрібно було чітко вказати термін проведення експерименту, тривалість етапів експерименту. Діагностичний (контрольний) етап роботи описується дисертантом поверхово (с.202-206). Дисертація виграла б, якби в підсумках експерименту була представлена зведена таблиця та діаграма по усіх компонентах та показниках їхньої сформованості від початку до кінця дослідження.

4. Практична значущість проведеного дослідження була б вагомішою за наявності в додатках методичних розробок практичних завдань з висвітленням методів і прийомів роботи щодо формування стильової культури виконання музичних творів.

Однак, висловлені зауваження і побажання не знижують значущості дисертаційної роботи Чжан Шеньвень, яка є завершеним самостійним дослідженням.

8. Загальний висновок.

Аналіз дисертації, опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дослідження Чжан Шеньвень «Формування стильової культури виконання

музичних творів у майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахового навчання», є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 №40 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.); п. 10 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 № 167, Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами, внесеними відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 року № 341), а її автор Чжан Шенвень заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 014 – Середня освіта (Музичне мистецтво) у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Офіційний опонент,

доктор педагогічних наук, професор,

професор кафедри музикознавства,

інструментальної підготовки та

методики музичної освіти Хмельницької

гуманітарно-педагогічної академії

М.А. Михаськова

Підпис *Михаськова* засвідчую

Начальник ВК *Л.В.М. Буда*

